

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.8358784>

Accepted: 24.08.2023

Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Aile Katılımı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi

Investigation of Classroom Teachers' Views on Inclusion Students' Family Participation

Şahin CİNCİOĞLU

MEB

sahincincioglu@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0005-7566-3348>

Özet

Araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin aile katılımı hakkındaki görüşlerinin incelenmesidir. Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak desenlenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Edirne ili Merkez ilçesinde 2022-2023 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nda öğretmenlik görevine devam etmekte olan sınıfında en az bir kaynaştırma öğrencisi bulunan 15 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; öğretmenlerin ailelerin katılımını yetersiz buldukları, ailelerin aile katılımı konusunda bilinçsiz oldukları, aile ile okulun iletişiminin ve işbirliğinin önemli olduğuna, ailelerin aile katılımı ile ilgili eğitim almaları gerektiği ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma Eğitimi, Sınıf Öğretmenleri, Aile, Aile Katılımı.

Abstract

The aim of the study is to examine the views of classroom teachers about family involvement of inclusive students. This research was designed as a case study, one of the qualitative research methods. The participants of the research consist of 15 primary school teachers who have at least one mainstreaming student in their class, who continue to work in the Ministry of National Education in the 2022-2023 academic year in the Merkez district of Edirne province. In the research, semi-structured interview form was used as a data collection tool. According to the results of the research; It was stated that the teachers found the participation of the families insufficient, the families were unconscious about the family involvement, the communication and cooperation of the family and the school was important, and that the families should receive training on family participation.

Keywords Inclusive Education, Classroom Teachers, Family, Family Education.

1. GİRİŞ

En az kısıtlayıcı ortam olarak ifade edilen kaynaştırma eğitimi sayesinde eğitim gören özel gereksinimli öğrenciler yaşadığı toplumla bütünleşme imkânı bulur, özel gereksinimi olmayan akranlarının yapmış oldukları olumlu davranışları model almaları sağlanır, özel gereksinimi olmayan akranlarıyla aynı ortamda eğitim görmelerinin duygusal ve duyuşsal yönden olumlu etkileri olur, kaynaştırma öğrencileri bazı zayıf yönlerinin farkına varıp bunları giderme çabası içine girebilir. Kaynaştırma eğitimi sayesinde özel gereksinimi olmayan öğrenciler, özel gereksinimli akranlarına karşı sağduyulu olabilmeye, hoşgörü gösterme ve sosyalleşme imkanı bulabilmelerinin yanı sıra empati yeteneklerinin güçlendirebilirler. Kaynaştırma eğitimi sayesinde öğretmenler öğretim programlarının öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda hazırlar, okul idaresi ve diğer öğretmenlerle işbirliği içine girer, sınıf ortamını ve kullandıkları materyalleri öğrencilerin farklılıklarına göre uygular ve BEP'i uygulama imkânına sahip olur. Kaynaştırma eğitimi sayesinde diğer ailelerle bir araya gelen özel gereksinimi olmayan çocuğun ailesi yalnız olmadığını hisseder (Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner, 2004; Sucuoğlu ve Kargın, 2006; Cincioğlu, 2017). Kaynaştırma eğitiminde ailenin çocuğunun yetersizliğini kabul etmesi ve uzmanlar ile uyum sağlamayı benimsemesi ailenin, çocuğunun kaynaştırma eğitimine etkin bir şekilde katılıp destek vermesini sağlamaktadır (Dillenburger ve ark, 2010; Sileo ve Prater, 2012).

Aile katılımı, ailelerin sahip oldukları çocuklarının öğrenme süreçlerini ve gelişim aşamalarını desteklemesi, aile ve okul arasında iletişim ve işbirliğinin sağlanması, anne ve babaların çocukları ile birlikte yapılan uygulamalara katılması, programda var olan etkinliklerin evde çocukları ile birlikte uygulamasının yapılması, çocuklar ile ilgili okulun verdikleri kararlarda söz sahibi olması olarak tanımlanmıştır (Jones, 1993). Epstein (2010) ise, aile katılımını; ev-okul iletişimi, okulda gönüllülük, karar alma ve işbirliği, evde ebeveynlik uygulamaları, evde öğrenmeye katılım, karar alma ve sorumluluk ve toplum ile işbirliği olarak altı türde tanımlamıştır.

Aile katılımı, çocukların eğitim ve öğrenmeleri için okul ve aile işbirliği ile verilecek eğitimin olmazsa olmazıdır. Aileler etkinliklere katılarak uzman personel ve diğer aileler ile etkileşim kurma fırsatına sahip olurlar. Karar verme, uygulama ve değerlendirme aşamalarına aktif katılım göstererek doğal bir öğrenme ve paylaşma süreci yaşayan ailelerin, çocuklarının gelişimine katkıda bulunmaları, onların eğitimlerinde daha etkin rol oynamaları desteklenmelidir (Aksoy ve Turla, 1999; Cömert ve Güleç, 2004). Friend ve Cook (2007) Öğretmen-aile işbirliğinin başarısını belirleyen birkaç anahtar kavram belirlemiştir. Bu kavramlar, işbirliğinin gönüllü olması gerektiğini fark etmeyi, karar vermede sorumlu olmayı, kaynaklar paylaşma ihtiyacı, ortak hedeflere yönelmeyi, resmi bir süreci planlamak için birlikte çalışma becerisini, birbirlerinin rollerini kabul etmeyi ve son olarak birbirine güven ve saygıyı içermektedir.

Özel gereksinimli çocukların eğitimlerinde ailenin önemi özel gereksinimi olmayan çocukların eğitimlerinde olduğundan çok daha fazladır (Arslan, Ulaş ve Coşkun, 2020). Yapılan araştırmalara göre; ailelerin, çocuğun eğitim hayatına katılımlarının desteklenmesinin çocukların gelişimi için olumlu katkılar sağladığı ve ailelerin eğitim programlarına katılımlarının çocuklar açısından hayati önemde yer aldığını görmekteyiz (Bennett ve Hay, 2007; Dayı, Ataman, Kösetaş, 2022). Aile katılımının çocuğa, aileye ve okula sağladığı çok sayıda yararı bulunmaktadır: Çocukların problemleri davranışlarının azaltılmasına ya da ortadan kaldırılmasını desteklemektedir, okulda

yapılan etkinlik ve program faaliyetlerini aile evde de uygulayarak bilgi, beceri ve davranışların kalıcılığını sağlamaktadır, çocuğa destekleyici ve cesaretlendirici bir eğitim ortamı sağlayarak akademik yönden gelişimi desteklenmektedir, Aile, eğitim sürecinde yer alarak çocuğun yanında olduğunu gösterip olumlu iletişim kurma ve çocuğa özgüven kazandırma imkânını bulabilir, öğretmeni ve okulu çocuğun engel durumu hakkında ve bireysel özellikleri hakkında bilgilendirmesi bireyselleştirilmiş eğitim planı oluşturulması konusuna ilgili hedeflerin daha gerçekçi belirlenmesini sağlayabilir (Aslanargun, 2007; Schurman ve Hall, 2012; Lambiase, 2014; Bahçıvan, Kalay ve Bay, 2018; Demircan, 2018; Gülsün, 2021)

Eğitim-öğretim sürecinin iyi bir şekilde yapılmasında kilit rol oynayan öğretmenlerin, aileleri bu sürece dâhil etmesi, sadece öğrencilerin başarılarını daha üst seviyeye getirme açısından fayda sağlamaz. Aile katılımı, öğretmenlerin öğrencileri daha yakından tanımaları ve onların gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilecek aileden kaynaklanan problemleri bilme ve bu problemlere yönelik önleyici tedbirler alma açısından da önem arz etmektedir (Aydoğdu ve Kılıç, 2016).

Özel eğitim hizmetleri verilirken uzun yıllar boyunca hedef grup özel gereksinimli birey olurken, aile göz ardı edilmiştir (Kaner, 2009). Yapılan literatür incelemeleri sonucu kaynaştırma öğrencilerinin veli katılımı ile ilgili yapılan araştırmaların normal gelişim gösteren velilerin katılımı ile ilgili yapılan çalışmalara göre oldukça az sayıda olması ve öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisi velilerinin katılımları ve bu konu ile ilgili öğretmenler ile yapılan görüşmelerin az sayıda olmasından dolayı yapılan araştırmanın literatüre önemli katkısı olacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin aile katılımı hakkındaki görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç ile aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Kaynaştırma öğrencisi ailelerinin katılım düzeyleri nedir ve bununla ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

Sınıf öğretmenine göre kaynaştırma öğrencisinin ailesinin olumlu ve tutarlı katılımı nasıl olmalıdır?

Sınıf öğretmenleri kaynaştırma öğrencisinin ailesinin katılımında yaşanan güçlüklerden dolayı hangi problemlerle karşılaşmaktadır?

Kaynaştırma öğrencisinin ailesinin eğitim sürecine katılımının sağlanması için neler yapılabilir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Yapılan araştırmada sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin aile katılımı hakkındaki görüşlerinin incelenmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasından yararlanılmıştır. Durum çalışması, “nasıl” ve “niçin” sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinlemesine incelemeye olanak sağlayan araştırma yöntemidir (Yıldırım, Şimşek; 2016).

2.2. Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın katılımcıları seçilirken amaçlı örneklem yönteminden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Edirne ili Merkez ilçesinde 2022-2023 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nda öğretmenlik görevine devam etmekte olan sınıfında en az bir kaynaştırma öğrencisi bulunan 15 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin aile katılımı hakkındaki görüşlerini incelemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu kullanılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu yaklaşıma göre; elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir (Yıldırım, Şimşek, 2016).

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmadan elde edilen sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin aile katılımı hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular analiz sonuçları ile sunulmuştur.

Tablo 1.

Alt Problemlere Yönelik Temalar

Sorular	Temalar
<i>Sınıfınızdaki kaynaştırma öğrencisinin eğitim sürecinde aile ne düzeyde katılım göstermektedir? Bunun ile ilgili görüşlerinizi belirtiniz?</i>	1- Yetersiz katılım teması 2- Bilinçsiz katılım teması
<i>Size göre kaynaştırma öğrencisinin ailesinin olumlu ve tutarlı katılımı nasıl olmalıdır?</i>	1- Okulda yapılan çalışmaların evde desteklenmesi teması 2- Okul ve aile işbirliği teması
<i>Sınıfınızdaki kaynaştırma öğrencisinin ailesinin katılımında yaşanan güçlüklerden dolayı siz hangi problemler ile karşılaşmaktasınız?</i>	1- Aile ve çocuğu yanlış iletişimi teması 2- Ailenin çocuğun gereksinim durumunu kabullenememesi teması 3- Ailenin çocuklarına yaklaşımından kaynaklanan problemler teması
<i>Sınıfınızdaki kaynaştırma öğrencisinin ailesinin eğitim sürecine katılımının sağlanması hakkında neler yapılabilir? Açıklarmısınız?</i>	1- Ailelerin "aile eğitimi" alması gerekliliği Teması 2- Aileler ve Okulun iletişiminin güçlenmesi gerekliliği Teması

3.1. Sınıfınızdaki kaynaştırma öğrencisinin eğitim sürecinde aile ne düzeyde katılım göstermektedir? Bunun ile ilgili görüşlerinizi belirtiniz? Sorusu ile ilgili öğretmenlerin görüşleri

Bu alt problem altında verilen cevaplara göre 2 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; yetersiz katılım teması ve bilinçsiz katılım temasıdır.

Yetersiz katılım teması altında verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenler ailelerin okula yeterince gelmediğini katılımlarının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu cevaplarının içerisinde geçen, bazı ailelerin özel gereksinime sahip olmasından şüphelenmeleri, ailelerin yeterli eğitimi alamamış olması ve okuma-yazma bilmiyor oluşları, ailelerin çocuğun özel gereksinimlerini kabullenmemesi, çalışan ailelerin iş yerlerinden yeterli izin alamıyor oluşları yetersiz katılımı ortaya çıkarmış olabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yetersiz katılım teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

Ö1- *Aileler önce sorunu kabul etmiyor. Öğrenciyi RAM'a göndermemek için direniyor. Uzun görüşmelerden sonra alınan RAM raporu doğrultusunda ailenin eğitim düzeyi ölçüsünde destek oluyor.*

Ö4- *Katılım göstermiyor çünkü veli de bazı konuları anlamakta zorlanıyor.*

Ö7- *Aile okuma-yazma bilmediği ve eğitime bakış açısı olmadığı için katılım göstermiyor. Hatta yaptığımız çalışmalara öğrenciyi düzenli okula göndermediği için engel oluyor.*

Ö8- *Ailenin eğitime katılım düzeyi zayıftır. Anne okuma-yazma bilmemektedir. Baba da bu konuda çok ilgisiz. Öğrenciyi özel eğitim kurumuna göndermemektedirler.*

Ö13- *Aileler okul tarafından çağırıldığında gelip öğrencinin durumu ve gelişimi hakkında bilgi alıyorlar. Ancak sadece bu kadarla sınırlı kalınıyor.*

Bilinçsiz katılım teması altında verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenler ailelerin katılım gösterdiğini ama bilinçsizce katılım sağladığını belirtmiştir. Öğretmenler ailelerin aile katılımı konusunda yeterli bilgiye sahip olmamasından dolayı bu düşünceye sahip olabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin bilinçsiz katılım teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

Ö3- *Eğitimine katkıda bulunmak için çabalyor. Kendi bildiği doğrular ile hareket etmesi öğrenciye fayda sağlamıyor, tam tersine uyum güçlüğü yaşamasına sebep oluyor. Veli öğrencinin saplantılarını destekleyici davranıyor bu yanlış.*

Ö11- Öğrencimin annesi devamlı okul bahçesinde beklemektedir. Çünkü öğrencim canı istediği zaman kapıyı vurup çıkıyor. Bunlara evde verilen etkinliği yaptırmaya çalışıyor. Çocuk etkinliği yapmıyor, sorun aile ile ilgili.

3.2. Size göre kaynaştırma öğrencisinin ailesinin olumlu ve tutarlı katılımı nasıl olmalıdır? Sorusu ile ilgili öğretmenlerin görüşleri

Bu alt problem altında verilen cevaplara göre 2 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; okulda verilen çalışmaların evde desteklenmesi teması ve okul ile ailenin işbirliği temasıdır.

Okulda verilen çalışmaların evde desteklenmesi teması altında verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenler, okulda verilen eğitimin evde de çocuk tarafından sürdürülüp eğitimin kalıcı olması için ailelerin destek olmalarını istediklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulda yapılan çalışmaların evde desteklenmesi teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

Ö2- Okulda yapılan çalışmaları evde desteklemelidir. Maalesef bu yok.

Ö3- Okulda yapılan çalışmalar evde desteklenmeli ve öğretmenin yönlendirmesine uyulmalıdır. Rehber öğretmenden destek alınmalıdır. Eğitim ve öğretim ile ilgili öğretmenin yönlendirmesine veli tam destek vermelidir.

Ö10- Birebir, öğrencinin eksikliği olduğu konuda ilgilenmelidir. Öğrencinin üzerine çok fazla düşüpte ilgi şımarığı yapmamalıdır. Öğrenci evde sıkıldığı zaman ağlıyormuş, ders çalışmak istemiyor. Onu biraz zorlayabilirler.

Ö13- Öğrencilere yapılan BEP planı çerçevesinde okulda yapılan eğitim veliler tarafından yeterli olduğu düşüncesine sahip oluyor. Evde tekrar yapılmıyor, çalışmalarını düzenli takip etmelidir.

Okul ile ailenin işbirliği teması altında verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin ailelerden iletişimin her zaman sağlanması ve öğrencinin eğitim ve öğretimi ailenin gerekli olan işbirliğinin hem aile hem de öğretmen adına yararlı olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul ve ailenin işbirliği teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

Ö5- Duruma karşı olumlu davranış göstermesi ve süreç boyunca kendisinden istenen belge, gidilmesi gerektiği durumlarda doktor, ilaç kullanımı ve özel eğitim sürecinde de katılmalıdır.

Ö6- Veliler öğretmen ve okul idaresi ile işbirliği içinde olmalıdır.

Ö8- Öğretmen ile sürekli fikir alışverişinde bulunmalıdırlar. Özel eğitim kurumuna devamlı gitmesi sağlanmalı.

Ö11- Öğretmen ile birlikte çalışmalıdır.

Ö15- Öğretmen destekli olmalı eğitimi. Öğretmenlerden neyi nasıl yapacağı konusunda işbirliği yapmalı. Sürekli ama sıkılmadan tekrarlarla destek olmalı.

3.3. Sınıfınızdaki kaynaştırma öğrencisinin ailesinin katılımında yaşanan güçlüklerden dolayı siz hangi problemler ile karşılaşmaktasınız? Sorusu ile ilgili öğretmen görüşleri

Bu alt problem altında verilen cevaplara göre 3 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; ailelerin çocuklarına yaklaşımından kaynaklı problemler teması, ailenin çocuğun özel gereksinim durumunu kabullenememesi teması ve ailenin gereksinimlerinden kaynaklı problemler temasıdır.

Ailelerin çocuklarına yaklaşımından kaynaklı problemler teması altında verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenler, aile ve çocuğun ile yanlış iletişim kurduğunu, çocuğun tüm taleplerini yaptıklarını ve çocuğun yapması gereken okul ile ilgili görevleri ailelerin yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler ailenin eğitim konusunda görev ve sorumluluklarını yanlış anladığını, çocuklarına aşırı özgürlük tanıdıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin aile ve çocuğun yanlış iletişimi teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

Ö2- Veli devamlı öğrenciye söz dinletememekten şikâyet ediyor. Telefon ile beni arıyor, öğrenciye ben söylersem öğrenci yapması gerekeni yapıyor.

Ö3- Veli öğrenciye 30 yaşında bir adam gibi davranış her dediğini yapıyor. Çocuk okul kurallarına uymada zorluk yaşıyor ve kendini farklı bir birey olarak görüyor. Veli çocuğuna iyilik yapayım derken kötülük yaptığını fark etmeli ve ortak bir yol izlenmelidir.

Ö10- Aile aşırı ilgili, böyle olunca da öğrenci çantasını bile toplamadan çıkıp gidiyor. Sorumluluk almıyor. Özgüveni düşüyor. Derslerini de başaramayacağını düşünüyor.

Ailenin çocuğun özel gereksinim durumunu kabullenememesi teması altında verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenler ailelerin çocuğunun özel gereksinimlerini kabullenmeyip normal gelişim gösteren çocuklardan beklediği başarıyı beklemesi ya da öğretmenin çocuğun özel gereksinimleri dolayısıyla verdikleri bazı ek destek görevleri yapmak istememesinden kaynaklı sınıflarında bazı problemler ile karşı karşıya geldiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ailenin çocuğun özel gereksinim durumunu kabullenememesi teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

Ö-1 Ailenin sorunu kabul etmemesi ve ev ödevlerini yapmaması.

Ö6- Başta ailenin çocuğun durumunu kabul etmesi eğitim sürecini geciktiriyor.

Ö7- Öğrencinin durumunu geç kabullenip, ilgili kuruluşlara zamanında gitmediği için öğrencide sosyal, akademik noksanlıkların artmasına neden oluyor.

Ailenin gereksinimlerinden kaynaklı problemler teması altında verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenler kaynaştırma öğrencilerinin önemli bir kısmının ailesinin de özel gereksinimli olabileceğini düşünmektedir. Bu ailelerin de aile eğitimi olarak çocuğunun eğitimine katkıda bulunabileceklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ailenin gereksinimlerinden kaynaklı problemler teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

Ö4- Öğrencinin velisi de anlamakta güçlük çekiyor. Telefon ile arayıp anlatıyorum, kâğıda yazıp yolluyorum anlamıyor. Okula çağırıp anlatıyorum fayda etmiyor.

Ö9- Ailenin (annenin) okuma-yazması yok. Çocuk da anneannede kaldığından evde gerekli tekrarlar yapılmıyor.

3.4. Sınıfınızdaki kaynaştırma öğrencisinin ailesinin eğitim sürecine katılımının sağlanması hakkında neler yapılabilir? Açıklarmısınız? Sorusu ile ilgili öğretmen görüşleri

Bu alt problem altında verilen cevaplara göre 2 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; ailelerin aile eğitimi alması gerekliliği teması, ailelerin ve okulun iletişiminin artması gerekliliği teması ve ailenin gereksinimlerinden kaynaklı problemler temasıdır.

Ailelerin aile eğitimi alması gerekliliği teması altında verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenler ailelerin katılımları konusunda bilinçsiz olduklarını ailelerin önemli bir kısmının okuma-yazmasının olmamasını ve bazı ailelerin özel gereksinimlere sahip olduklarını düşündükleri gözlemlenmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ailelerin aile eğitimi alması gerekliliği teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

Ö2- *Velilere eğitim verilmelidir.*

Ö3- *Okul ve sınıf rehber öğretmen tarafından bilgilendirilmelidir. Öğrenciye karşı tutum ve davranışları konusunda ortak bir yol izlenmeli. Veli evde kafasına buyruk bir yol izlememelidir.*

Ö4- *Kaynaştırma velileri de özel bir eğitim almalıdır.*

Ö9- *Aile eğitime alınabilir.*

Ö11- *Önce aile bilinçlendirilmelidir. Bazı veliler çocuğunu kabullenmiyor. Çocuğun seviyesi iyi anlatılmalıdır.*

Ailelerin ve okulun iletişiminin artması gerekliliği teması altında verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin aileler ile düzenli ve birebir iletişim halinde olmak istedikleri anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ailelerin ve okulun iletişiminin artması gerekliliği teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

Ö1- *Aile ile güvene dayalı işbirliği oluşturulmalı. Ailenin beklentisi çok yükseltilmeden çabayla gelişme sağlanacağı anlatılmalıdır.*

Ö5- *Kaynaştırma öğrenci ailesinin okul rehber öğretmeni ve sınıf öğretmeni tarafından iyi bilgilendirilmesi gerekmektedir. Ara toplantılarla yapılan çalışmaların gözden geçirilmesi ve yapılabileceklerin görüşülmesi gerekir. Veliler ile öğrenciye karşı tutum ve davranışları, izleyecekleri yol hakkında sıkı sık görüşülmelidir.*

Ö6- *Aile ile doğru iletişim kurulmalı. Sık sık görüşülüp, çocuğun akademik başarısı ve davranışları konuşulmalı, aileye okul ile birlikte eğitim sürecinde faydalı olacak, yararlanabileceği kurum, kaynak ve kişiler konusunda velilerin doğru bir yol izlemelerine yardımcı olunmalı.*

Ö7- *Aile ile bire-bir görüşme yapılmalıdır. Okulda rehber öğretmen varsa (ki normal-özel gereksinimli bakılmadan özellikle dezavantajlı okullara rehber öğretmen verilmeli) aile onun ile görüştürülmeli. Öğrencinin okula düzenli devam etmesi sağlanmalıdır.*

Ö15- *Veliler ile görüşmeler yapılmalıdır. Eğitim sürecinde veli de yer almalıdır. Gözlem yapıp çocuğunun eksikliklerini ve ihtiyaçlarını bizzat kendisi de görmelidir.*

4. SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sınıfımızdaki kaynaştırma öğrencisinin eğitim sürecinde aile ne düzeyde katılım göstermektedir? Bunun ile ilgili görüşlerinizi belirtiniz? Sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevaplara bakıldığında ailelerin okula yeterince gelmediğini katılımlarının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Ortaya çıkan sonuç yapılan çalışmalar ile paralellik göstermektedir (Toros, 2011; Rodrigez, Blatz ve Elbaun, 2014). Bu cevaplarının içerisinde geçen, öğretmenlerin bazı ailelerin özel gereksinime sahip olmasından şüphelenmeleri, ailelerin yeterli eğitimi alamamış olması ve okuma-yazma bilmiyor oluşları yapılan araştırmalar tarafından desteklenmektedir (Newman, 2005; Sucuoğlu, 1996). Yapılan bazı çalışmalarda ise ailenin eğitim düzeyinin katılımları üzerinde etkisinin bulunmadığı ortaya çıkmıştır (Xu ve Corno, 2003; Yıldız, 2018).

Sınıf öğretmenlerinin verdiği cevaplardan bilinçsiz aile katılımı altında kullanılan ifadelere bakıldığında öğretmenler ailelerin katılım gösterdiğini ama bilinçsizce katılım sağladığını ortaya çıkmıştır. Toran ve Özgen (2018) yaptığı çalışmada bazı dezavantajlara sahip ailelerin ailede çocuğun bakımlarını doğrudan üstlenmeleri, yoğun ev işleri ve aile katılımı hakkında yeterli bilince sahip olmamalarından dolayı aile katılımında bazı problemler yaşandığı görülmüştür. Neslitürk, Çamlıbel-Çakmak ve Asar (2014) ile Berkant ve Atılgan (2017) öğretmenlerin aile algılarına yönelik yaptıkları araştırma sonucunda öğretmenlerin aileleri hem destekleyici hem de velilerin bilgisiz ve bilinçsiz davranışları nedeni ile engelleyici olarak gördükleri ortaya çıkmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin verdiği cevaplarda okulda verilen çalışmaların evde desteklenmesinin hem öğretmenleri desteklemesi hem de çocuğun akademik gelişimi için önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Yapılan araştırmaların elde edilen bulgular ile paralellik göstermektedir. Öğretmenlerin büyük bir kısmının kaynaştırma uygulamalarında okulda yaptıkları etkinliklere evde ailelerden destek bulamadıklarını belirtmişlerdir (Özaydın ve Çolak, 2011; Zeybek, 2015;

Esmer ve ark, 2017; Tarraga-Garcia, Garcia-Fernandez ve Ruiz-Gallardo, 2018; Toran ve Özgen, 2018). Monsen, Eving ve Kwoka (2014)'nın yaptığı araştırmada aileler tarafından öğretmene sağlanan desteğin kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşmasında önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin verdiği cevaplarda okul ve ailenin işbirliğinin önemine vurgu yapılarak okul ve ailenin işbirliğinin hem öğretmenler hem de kaynaştırma öğrencisi ailelerine oldukça fayda sağlayacağı ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışmaların okul ve ailenin işbirliğinin yapılmasının kaynaştırma eğitiminin hayati konularından olduğunu ve bunun yapılması için her iki tarafın da gerekli çabayı göstermesi gerektiği ortaya konulmuştur (Bilen, 2007; Staples ve Diliberto, 2010; Adams, Harris ve Jones, 2016; Özaydın ve Çolak, 2011; Toros, 2011; Esmer ve ark, 2017; Yıldız, 2017).

Sınıf öğretmenlerinin verdiği cevaplarda ailelerin çocuklarına yaklaşımından kaynaklı problemlere dikkat çekilmiştir. Öğretmenler, ailelerin kaynaştırma öğrencilerin tüm isteklerini yerine getirdiklerini, çocukların istemediği zamanlarda okula gelmediğini, çantasını bile okula taşımadığını belirtmiştir. Yapılan araştırmalarda çocuklarının ısrarlı isteklerini yerine getiren, şımartan, aşırı özgürlük tanıyan, kolaylıkla boyun eğen, tutarsızca davranan ailelerin çocuklarına yaklaşımından kaynaklı problemlerin kaynaştırma eğitimi ve aile katılımında sorunlara neden olduğu ortaya çıkmıştır (Yavuzer, 2003; Anılan ve Kayacan, 2015; Zeybek, 2015; Berkant ve Atılgan, 2017; Selanik-Ay ve Aydoğdu, 2016).

Sınıf öğretmenlerinin verdiği cevaplarda ailelerin çocuğun özel gereksinimlerini kabullenmemesini kaynaştırma eğitiminde önemli bir problem olarak gördükleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin verdikleri cevaplarda dikkat çeken ifade olup yapılan araştırmalara göre, ailelerin çocuğunun engel durumunu kabullenememesinin aile katılımı ve kaynaştırma eğitiminde karşılaşılan temel problem olduğu görülmüştür (Özaydın ve Çolak, 2011; Can ve Kara, 2017; Berkant ve Atılgan, 2017; Yılmaz ve ark, 2017; Değirmenci-Kurt ve Tomul, 2020).

Sınıf öğretmenlerinin verdiği cevaplarda ailenin gereksinimlerinden kaynaklanan problemler kaynaştırma eğitiminde aile katılımındaki önemli bir sorun olarak görülmektedir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre; kaynaştırma öğrencilerinin ekonomik ve sosyal olarak dezavantajlı grupta olmaları, bazı ailelerin okuma-yazma bilmedikleri, bazı ailelerinde ise özel gereksinimli olabileceğine dair şüpheleri olduklarını söylemişlerdir. Yapılan araştırmalar da araştırmadan elde edilen bulguları destekler niteliktedir (Sadioğlu ve ark, 2012; Piştav-Akmeşe ve Kayhan, 2014; Selanik-Ay, Aydoğdu, 2015; Berkant ve Atılgan, 2015; Zeybek, 2015).

Sınıf öğretmenlerinin verdiği cevaplarda ailelerin aile eğitimi alması gerekliliği, aile katılımının sağlanması için sundukları önerilerde belirtilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevaplara bakıldığında öğretmenler ailelerin katılımları konusunda bilinçsiz olduklarını belirtmişlerdir. Eğitim sürecinde çocuklarına yönelik davranışlarını geliştirme ve çocuğu hakkında bilgilendirilmesi ve bu süreçte bilinç kazanmalarının gerekli olduğu ifade edilmiştir. Yapılan araştırmalarda da ailelerin aile katılımı konusunda kaynaştırma eğitimi sürecin öğretmen, okul, aile ve öğrenci üzerinde sağlıklı ve bilinçli bir şekilde sürdürülebilmesi için aile eğitim programlarının yaygın bir şekilde

kullanılması ve ailelerin aile eğitimi alması son derece önemli bulunmuştur (Özaydın ve Çolak, 2011; Zeybek, 2015; Berkant ve Atılgan, 2017; Kanmaz ve Tezel-Şahin, 2018; Değirmenci-Kurt ve Tomul, 2020).

Sınıf öğretmenlerinin verdiği cevaplarda ailelerin ve okulun iletişiminin artması gerektiği belirtilmiştir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplara bakıldığında aileler ile düzenli ve birebir iletişim halinde olmak istedikleri anlaşılmaktadır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisinin ailesi ile iletişim halinde olmayı, iletişimin artmasını kaynaştırma eğitiminin tüm paydaşlar için önemli olduğunu belirtmişlerdir (Demir ve Açar, 2010; Saraç ve Çolak, 2012; Demir, 2015; Zeybek, 2015; Can ve Kara, 2017; Esmer ve ark, 2017;

Bennett ve Hay, 2007 yaptığı araştırmasında, kaynaştırma eğitiminde aile bireyleri ile kurulan sağlıklı ilişki ve iletişimin özellikle yüksek düzeydeki aile katılımının öğrencilerin sosyal beceri kazanmasına olumlu katkısı olduğunu belirlemiştir.

Kaynaştırma eğitiminde aile katılımı, tüm paydaşların istenilen hedeflere ulaşması için oldukça önemlidir. Yapılan araştırma sadece kaynaştırma sınıflarında eğitim veren sınıf öğretmenleri ile sınırlıdır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmış ve veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formundan faydalanılmıştır. Bu durumdan hareketle yapılacak olan çalışmalarda nicel ve nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılıp konunun derinlemesine incelenmesi gerekmektedir. Öğretmenler, okul idaresi ve aileleri kapsayan çok boyutlu araştırmalara ağırlık verilebilir. Kaynaştırma eğitiminde aile katılım programları uygulamalarının yapılması gerekmektedir. Özel gereksinimli çocuğun ailesine yönelik çocuğu engel durumu hakkında ve kaynaştırma eğitiminde aile katılımı hakkında bilgilendirme çalışmaları yapılmalı, öğretmenler ve okul idaresine yönelik kaynaştırma eğitiminde aile katılımı hakkında seminer çalışmaları yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Adams, D., Harris, A., Jones, M.S. (2016). Teacher-Parent Collaboration for an Inclusive Classroom: Success for Every Child, *Malaysian Online Journal of Educational Sciences*, 4(3), 58-72.

Aksoy, A.B., Turla, A. (1999). *Okul-Aile İşbirliği*. Gazi Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmen El Kitabı, YA-PA Yayınları, İstanbul.

Akoğlu, G. (2011). *Ailelerde İlişki Temelli Ekip Oluşturma*, Çev, G. Akçamete, Özel Gereksinimi Olan Küçük Çocuklar İçinde, Nobel Yayınları, Ankara, 51-99.

Anılan, H., Kayacan G. (2015). Sınıf Öğretmenlerinin Gözüyle Kaynaştırma Eğitimi Gerçeği, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, XIV Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Özel Sayısı*, 74-90.

Arslan, A., Ulaş, A.H., Coşkun, M.K. (2020). Özel Eğitimde Aile Eğitime Yönelik Bir

Derleme Çalışması, *EKEV Akademi Dergisi*, 24(84), 21-37.

Aslanargun, E. (2007). Okul Aile Birliği ve Öğrenci Başarısı Üzerine Bir Tarama Çalışma, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(18), 119-135.

Aydoğdu, F., Kılıç, D. (2016). Sınıf, Okul Öncesi ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Aile Katılımına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 265-274.

Bahçıvan, E., Kalay, B., Bay, D.N. (2018). Okulöncesinde Okul Aile İşbirliğine Yönelik Ailelerin ve Öğretmenlerin Beklentileri, *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 58-82.

Batu, S., Kırcaali-İftar, G., Uzuner, Y. (2004). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesinde Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri. *Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 33-50.

Bennett, K.S., Hay, D.A. (2007). The Role of Family in the Developmant of Social Skills in Children with Psycial Disabilities, *İnternational Journal of Disability*, 54(4), 381-397.

Berkant, H.G., Atılgan, G. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *The Journal of Educational Reflections*, 1(1), 13-25.

Bilen, E. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri ve Çözüm Önerileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Cincioğlu, Ş. (2017). *Özel Gereksinimi Olmayan Öğrencilerin Oyuna Katılma Sürecinde Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Algıları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Cömert, D., Güleç, H. (2005). Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Aile Katılımının Önemi: Öğretmen-Aile-Çocuk ve Kurum, *Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 131-145.

Dayı, E., Ataman, S.A., Kösetaş, B. (2022). Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitsel Tanılama ve Değerlendirme Sürecinde İş Birliği: Aile Deneyimleri, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(3), 2663-2693.

Değirmenci-Kurt, A., Tomul E. (2020). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi, *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 144-154.

Demir, M., Açar, S. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünceleri, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 749-770.

Demir, C. (2015). *Kaynaştırma Eğitiminin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunların Değerlendirilmesine Yönelik Nitel Bir Çalışma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Demircan, H.Ö. (2018). Okulöncesi Eğitiminde Aile Katılımı Sistemini Genişletmek: Aile Bağlılığı Ortaklığı, Katılımı ve Eğitimi, *Elementary Education Online*, 14(4), 1-19.

Epstein, J.L. (2010). School/Family/Community Partnerships: Caring for the Children We Share, *Phi Delta Kappan*, 92(3), 81-96.

Esmer, B., Yılmaz, E., Güneş, A.M., Tarım, K. Delican, B. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Eğitimine İlişkin Deneyimleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1601-1618.

Friend, M., Cook, L. (2007). *Interactions: Collaboration Skills for School Professionals*, Allyn and Bacon, Boston.

Jones, B.A. (1993). An Adolescent Focused Agenda: the Collaborative Role of School, Family and Community, *The School Community Journal*, 3(1), 14-26.

Kaner, S. (2009). *Aile Katılımı ve İşbirliği*, Sucuoğlu, B. (Ed), Zihin Engelliler ve Eğitimleri içinde, Kök Yayınları, Ankara, 352-405.

Kanmaz, T., Tezel-Şahin, F. (2018). Özel Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezlerinde Aile Katılım Çalışmaları, M.A. Melekoğlu, (Ed), 28. *Ulusal Özel Eğitim Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı*, (s.77-87) İçinde, Eskişehir.

Lambiase, K. (2014). *The Benefit of Parent-School Partnerships: A Cooperative Approach to Increase Student Learning and Achievement*, Unpublished Master Thesis, Catherine University, Sophia.

Monsen, J.J., Ewing, D.L., Kwoka, M. (2014). Teachers' Attitudes towards Inclusion, Perceived Adequacy of Support and Classroom Learning Environment, *Learning Environment Research*, 17(1), 113-126.

Neslitürk, S., Çamlıbel-Çakmak, Ö., Asar, H. (2014). Okul Öncesi Öğretmenlerinin "Veli" Kavramına İlişkin Metaforik Algıları, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(18), 679-712.

Newman, L. (2005). Parents' Satisfaction with Their Childrens' Schooling, *Fact From Oseps' National Longitudinal Studies*, 1-7.

Özaydın, L., Çolak, A. (2011). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine ve "Okul Öncesi Eğitimde Kaynaştırma Eğitimi Hizmet İçi Eğitim Programı"na İlişkin Görüşleri, *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 189-226.

Piştav-Akmeşe, P., Kayhan N. (2014). Okul Öncesi ve İlkokula Devam Eden Özel Gereksinimli Öğrencilerin Aile Katılım Düzeylerinin İncelenmesi, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(2), 39-56.

Rodriguez, J.R., Blatz, E.T., Elbaum, B. (2014). Parents' views of schools' involvement efforts, *Exceptional Children*, 81(1), 79-95.

Selanik-Ay, T., Aydoğdu, B. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Aile Katılımına Yönelik Görüşleri, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(23), 562-590.

Sucuoğlu, B. (1996). Kaynaştırma Programlarında anne baba katılımı, *Özel Eğitim Dergisi*, 2(2), 25-43.

Sucuoğlu, B., Kargın, T. (2006). *İlköğretimden Kaynaştırma Uygulamaları Yaklaşımlar Yöntemler Teknikler*, Morpa Yayınları, İstanbul.

Staples, K.E., Diliberto, J.A. (2010). Guidelines for Successful Parent Involvement Working with Parents of Students with Disabilities, *Teaching Exceptional Children*, 42(6), 58-63.

Tarraga-Garcia, V., Garcia-Fernandez, B., Ruiz-Gallardo, J.R. (2018). Home-Based Family Involvement and Academic Achievement: a Case Study in Primary Education, *Educational Studies*, 44(3), 361-375.

Toran, M., Özgen, Z. (2018). Okulöncesi Eğitimde Aile Katılımı: Öğretmenler Ne Düşünüyor?, Ne Yapıyor?, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 229-245.

Xu, J., Corno, L. (2003). Family Help and Homework Management Reported by Middle School Students, *The Elementary School Journal*, 103(5), 503-517.

Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, Remzi Kitapevi, İstanbul.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Zeybek, Ö. (2015). *İlköğretim Okullarındaki İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş ve Önerileri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.